

บทบรรณาธิการ

นครชัยบุรินทร์ จุดเปลี่ยนการศึกษาแพทย์ไทย

สุรศักดิ์ บุรณตรีเวช

ผมโชคดีมากที่มีโอกาสได้ร่วมกับทีม transformative learning ไปเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์ของทางศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา และสำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มทส.) ได้ชื่นชมสิ่งดีๆ ที่ทั้ง ๒ สถาบันได้ทำเพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์ที่ดี และนำมาสู่การไปร่วมเรียนรู้การจัดการพูดคุยแลกเปลี่ยนของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา โรงพยาบาลบุรีรัมย์ โรงพยาบาลสุรินทร์ และโรงพยาบาลชัยภูมิ (๓ แห่งหลังเป็นโรงพยาบาลหลักในการจัดการเรียนการสอนชั้นคลินิกให้กับนักศึกษาแพทย์ของสำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี) ที่โรงพยาบาลบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา

หากไม่เล่าตั้งแต่ตอนเย็นวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ คงจะไม่ครบถ้วน เย็นนั้นได้รับโทรศัพท์จากคุณหมออ้อม รองผู้อำนวยการศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลบุรีรัมย์ ได้โทรศัพท์มาถามเรื่องงานวันรุ่งขึ้น อาจารย์อ้อมถามด้วยความห่วงใยและจัดเตรียมรถมารับที่สนามบิน และได้พูดประโยคหนึ่งว่ารู้สึกเกร็ง เนื่องจากไม่เคยจัดงานแบบนี้ เป็นเหมือนนำเสนอแสดง OTOP ผมได้ตอบกลับไปว่าผมว่าคงไม่ใช่ผลงานระดับตำบลแต่เป็นผลงานระดับชาติเป็นแน่แท้ และในวันต่อมา ผมก็พบว่าผมพูดผิดไปจริงๆ เนื่องจากเป็นผลงานระดับสากลเลยทีเดียว

ตอนเช้าวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ผมตื่นตั้งแต่ตีสามสิบห้า เพื่อไปขึ้นเครื่องบินที่ออกเวลาตีห้าครึ่ง ด้วยความงัวเงียและฤทธิ์ของยาแก้เมาที่ผมกินทุกครั้งก่อนขึ้นเครื่องบินทำให้ผมอยู่ในสภาพไม่เต็มที่ซักเท่าไร และคิดว่าวันนั้นคงได้ฟังเรื่องเล่าจากที่ต่างๆ ไม่เต็มที่เท่าไรนัก แต่เมื่อเริ่มมีการพูดคุยกันตอน ๙ โมงเช้า อาจารย์มาจากทั้งมหาราชโคราช มทส. บุรีรัมย์ และสุรินทร์ มีคนเข้าร่วมพูดคุย ๒๐ กว่าคน

เราใช้เวลาเล่าถึงความรู้สึกและเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองที่มากันในวันนั้น จากนั้นมีการเปิดประเด็นโดยพี่อ้น หมอสรรัตน์ จากมหาราชโคราช หมอศัลยกรรมกระดูกผู้ทุ่มเทกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาแพทย์มาอย่างยาวนาน และเป็นแรงบันดาลใจให้กับอาจารย์หลายๆ คนในเขตนครชัยบุรินทร์ (จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์) ตลอดจนเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการจัดงานครั้งนี้ พี่อ้นเล่าถึงการจัดการเรียนรู้ที่มหาราชโคราช เพื่อผลิตแพทย์เพื่อแผ่นดิน ได้นำเสนอแนวคิดการเรียนรู้ transformative learning ว่าเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนักศึกษาทั้งในส่วนของความรู้สึกภายในควบคู่ไปกับความคิดเพื่อให้เป็นผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมต่อไป และแนะนำว่าการจะทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ต้องทำให้นักศึกษาเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ทีมมหาราชโคราชได้นำกระบวนการฝึกสติและสุนทรียสนทนามาใช้กับกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา

จากนั้นมีการแลกเปลี่ยนประเด็นเหล่านี้ อาจารย์ ชัชฎพงษ์ หมอเด็ก โรงพยาบาลบุรีรัมย์ เปิดประเด็นต่อว่านักศึกษาแต่ละคนมีศักยภาพแตกต่างกัน และมีเมล็ดพันธุ์ที่ติดอยู่แล้ว อยู่ที่เราจะรับรู้ เข้าใจ และช่วยให้เติบโตเป็นแพทย์ตามที่ตั้งใจร่วมกับพุ่มพักศักยภาพที่แต่ละคนมีอยู่ได้อย่างไร ทำให้มีการแลกเปลี่ยนกันอย่างกว้างขวาง รวมถึงกรณีการดูแลนักศึกษาที่มีปัญหาได้อย่างดีของทั้งศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก มหาราชโคราช บุรีรัมย์ และสุรินทร์ อาจารย์แสงดาว โรงพยาบาลบุรีรัมย์ (อาจารย์เกษียณแล้วแต่ยังมาช่วยสอน humanized health care และ palliative care อยู่) ได้แนะนำ อาจารย์ต้องเรียนรู้ที่จะรับฟังอย่างลึกซึ้ง แล้วจะเข้าใจถึงนักศึกษาว่าอะไรเป็นส่วนที่อยู่ลึกภายใต้การแสดงออกของนักศึกษา อาจารย์ณัฐกุล หมอศัลยกรรมมือ มหาราชโคราช ได้เล่าถึงวิธีการสร้างความ

เป็นกันเองกับนักศึกษาผ่านการจำลองเล่นของนักศึกษา และหากนักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในชั้นเรียนจะไปดูแฟ้มประวัติ นักศึกษาว่ามีประเด็นปัญหาอะไร แล้วกลับมาดูแลนักศึกษา โดยไม่สะกิดปมของนักศึกษานั้น อาจารย์ประพันธ์ จากโรงพยาบาลสุรินทร์ (ผู้แต่ง How experts think คิดต่างอย่างปรมาจารย์ ทางรอดของแพทย์ในศตวรรษที่ ๒๑) ได้แลกเปลี่ยนว่า ครูทำให้นักเรียนโง่ เพราะเน้นสอนเนื้อหาความรู้ ซึ่งความรู้ทางการแพทย์ในปัจจุบันเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้ต้องปิดกั้นความรู้เหล่านั้นสอนให้กับนักศึกษา ดังนั้นแทนที่จะสอนแต่ความรู้ ควรสอนให้คิดเป็นจะดีกว่า นอกจากนี้ ควรฝึกให้นักศึกษาเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่ควรด่วนตัดบทการเล่าของผู้ป่วย เรื่องราวชีวิตต่างๆ ของผู้ป่วยจะให้นักศึกษาได้เรียนรู้โรคและการเจ็บป่วยได้อย่างเข้าใจ อาจารย์สายลักษณ์ ศัลยแพทย์จากมหาวิทยาลัยโคราช ได้แลกเปลี่ยนแนวทางการทำงานว่าอาจารย์ต้องจัดสรรเวลาให้งานบริการ งานสอน และงานบริหารอย่างสมดุล มีการพูดกันมากในที่ประชุมถึงเรื่องการประเมินผลที่ไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ มีการเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผลในเขตนครชัยบุรีรินทร์เองให้เป็นต้นแบบให้กับที่อื่น และเป็นต้นแบบให้ต่างชาติได้เรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรอบรมแพทยศาสตรศึกษาแก่อาจารย์แพทย์ในเขตเองเพื่อตอบโจทย์ที่เฉพาะกับเขตบริการสุขภาพ

ช่วงบ่ายเริ่มต้นด้วยการเล่าเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเจตคติ humanized health care เพื่อส่งเสริม palliative care ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลบุรีรัมย์ โดยอาจารย์แสงดาว ซึ่งแม้จะเกษียณอายุแล้วยังมาช่วยสอนนักศึกษาและดูแลให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาที่มีปัญหา กิจกรรมนั้นนอกจากให้นักศึกษาได้ฝึกสติโดยผ่านกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนั่งสมาธิ และกิจกรรมอื่นๆ เช่น ให้นักศึกษาปิดตาและให้เพื่อนคอยช่วยในการเดิน ฝึกบทบาทสมมติในการให้คำปรึกษาผู้ป่วยระยะสุดท้าย และหลังจากเข้าค่ายมีการจัดให้นักศึกษาไปเยี่ยมบ้านผู้ป่วยระยะสุดท้ายด้วย

จากนั้นมีการเล่าถึงกิจกรรม dream do done ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลสุรินทร์ กิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อให้อาจารย์ที่มีงานอดิเรกที่ทำตามฝันตัวเองในรูปแบบต่างๆ มากินข้าวร่วมกับนักศึกษา และเล่าเรื่องราวที่ตนเองทำให้นักศึกษาฟัง เช่น ท่องเที่ยวด้วยตนเอง โยคะ การลงทุน การแต่งหน้าแต่งตัว การเล่นเกม เป็นต้น กิจกรรมนี้ต้องการให้นักศึกษาได้เรียนรู้ว่านอกจากการเรียนอย่างหนักเพื่อจบไปเป็นแพทย์แล้ว เราสามารถทำงานอดิเรกที่เป็นความฝันของเขาให้เกิดขึ้นร่วมด้วยได้ ไม่จำเป็นต้องทิ้งฝันเหล่านั้น นอกจากนี้อาจารย์ที่มาเล่าเรื่องก็จะได้เรียนรู้สิ่งดีๆ ที่ตนเองทำ อาจารย์ท่านอื่นที่ยังไม่ได้ทำตามฝันก็เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำตามฝันต่อไป นอกจากนี้ ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลสุรินทร์ยังได้จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมหน่วยแพทย์เคลื่อนที่คัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ

เสียดายที่ต้องขึ้นเครื่องบินกลับก่อนที่การพูดคุยจะเสร็จสิ้น ไม่ได้ฟัง อาจารย์ประพันธ์พูด และไม่ได้ฟังการกล่าวความรู้สึกก่อนสิ้นสุดการพูดคุยของแต่ละคน แต่การไปครั้งนี้ทำให้เกิดแรงบันดาลใจกับผมเป็นอย่างมาก อย่างที่กล่าวถึงตอนแรก นี่ไม่ใช่เพียง OTOP แต่เป็นการนำเสนอผลงานสากล ซึ่งความเป็นสากลนี้เกิดจากการที่แต่ละศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก ได้อาศัยศักยภาพของตนเองที่บ่มเพาะมาอย่างดีประกอบกับเจตนาที่ต้องการให้เกิดผลดีต่อนักศึกษา ทำให้ผลงานของแต่ละแห่งมีความสมบูรณ์แบบในตัวเอง ผมเชื่อมั่นและท้าทายที่ประชุมก่อนผมกลับว่า นครชัยบุรีรินทร์ไม่เพียงแต่จะแค่ปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผลเท่านั้น แต่สามารถที่จะจัดทำหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตของตนเองให้รองรับกับทั้งตัวนักศึกษาของทั้งสองสถาบันผลิตแพทย์ (มหาวิทยาลัยโคราช และมทส.) และยังคงตอบสนองกับความต้องการสุขภาพของประชาชนในเขตนครชัยบุรีรินทร์ต่อไป นี่เป็นย่างก้าวแรกเพื่อเป็นต้นแบบของการผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์กับระบบบริการสุขภาพ และเป็นการฝึกประสบการณ์ข้ามสถาบันและหน่วยงานผ่านการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ดี ชื่นชมสิ่งที่ต่างคนต่างทำ และพัฒนาอาจารย์ทั้งความคิด ความรู้ลึก เพื่อส่งผลต่อนักศึกษา และประชาชนในที่สุด